

Новоукраїнський навчально-виховний комплекс
“Дошкільний навчальний заклад — загальноосвітня школа
I — II ступенів” Чернобаївської селищної ради

Пошуковий щоденник проєкту

“Кременчуцьке водосховище — незатоплена пам’ять митьківчан”

Виконавці проєкту:

Михновський Едуард - учень 9 класу,
Андрущенко Олександр — учень 9 класу,
Толочний Сергій — учень 9 класу,
Дикун Валентин — учень 9 класу,
Марченко Володимир - учень 8 класу,
Величко Рустам — учень 8 класу,
Кулик Олександр — учень 8 класу,
Собко Валентина — учениця 8 класу,
Устименко Анна — учениця 8 класу,
Лесечко Ліана — учениця 8 класу,
Собко Альона — учениця 8 класу,
Бершадська Амалія — учениця 8 класу,
Гриценко Каміла — учениця 8 класу.

Керівник проєкту:

вчитель історії Новоукраїнського НВК
Устименко Інна Петрівна
e-mail: ina1967@ukr.net
моб. тел.: 0983150853

2021 рік

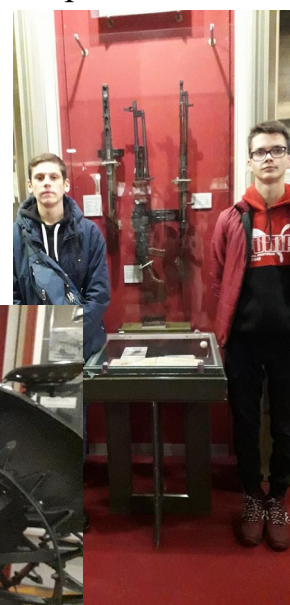
I . Вступ

Хотілося б розпочати пошуковий щоденник зі знайомства. Мене звати Інна Устименко. Я працюю в Новоукраїнському навчально-виховному комплексі вчителькою історії та правознавства. Так вже склалося, що маючи невгамовний характер і постійну потребу у пізнанні всього нового я часто беру участь в різноманітних конкурсах. Тож, дізнавшись про проєкт “Радянське минуле : (пере)осмислення історії” відразу прийняла рішення брати в ньому участь разом зі своїми учнями. Роботу над проєктом я розпочала з формування робочої групи. Так як школа в якій я працюю дев'ятирічна, коло пошуку учасників проєкту звузилося до учнів 8 -9 класу. На мою пропозицію про участь в даному конкурсі відгукнулися 12 школярів.

Після того, як у нас була створена команда виникла потреба в'яснити, що учні знають про радянський період, так як на уроках історії цієї теми ми ще не вчили. Тому я вирішила, що варто провести таке собі оглядове заняття з елементами дискусії, попередньо попросивши, щоб учні поговорили вдома з рідними про життя в Радянському Союзі.

Для того, щоб краще зрозуміти радянське минуле ми вирішили переглянути експозицію у Черкаському краєзнавчому музеї. Тож на нас чекала екскурсія до обласного центру. Завдяки детальній і дуже цікавій розповіді гідів учнів уже склалася доволі повноцінна картина того, як жилося в країні СРСР.

II . Вибір теми

Наступним кроком у нашій роботі був вибір теми дослідження. Як виявилось, це було не так просто.

Спочатку ми схилилися до думки, що тема нашого проекту буде стосуватися війни в Афганістані. Тим більше, що у нашому селі проживають воїни-інтернаціоналісти, які могли б поділитися спогадами про участь у цій війні. Проте, на наші прохання про дачу інтерв'ю ніхто не відгукнувся. Ми розуміємо, що Афганістан до цього часу болить у душах цих дорослих чоловіків, і те, що ще не відбулося преосмислення цієї події у суспільстві. Переконані, що про це варто було б говорити, та наразі ми ще не готові працювати в цьому напрямку.

Здавалося, що з пошуком теми ми зайшли в глухий кут. Звичайно, у нас виникали ідеї, проте жодна з них нас не надихала. Тому я вирішила ознайомити учнів із матеріалами збірника “Як працювати з радянським минулим на уроках історії”, який був створений за матеріалами конкурсу учнівських історичних проєктів “Радянське минуле: (пере)осмислення історії”, сподіваючись на те, що на його сторінках знайдеться ідея для нашої майбутньої роботи. І, як виявилось, я таки була права.

У посібнику, ми знайшли спогади нашого земляка Сидора Михайловича Завалка, про затоплення сіл внаслідок створення ГЕС на Дніпрі. Щоправда, нас здивувало те, що у збірнику була подана інформація ніби переселення відбулося в зв'язку з будівництвом Каховського, а не як ми знаємо, Кременчуцького водосховища.

Рішення про те, щоб обрати за тему: “Кременчуцьке водосховище: незатоплена пам'ять митьківчан” було прийняте одногосно. І ми з ентузіазмом взялися до роботи.

III Планування роботи

Задля реалізації наших задумів ми вирішили скласти план роботи. Він включав такі пункти:

1.Опрацювати наявну у шкільному музеї інформацію про затоплення та переселення села Митьки до хутору Павленки, та утворення села Новоукраїнка, в якому ми зараз проживаємо.

2. Здійснити пошук інформації в інтернеті, публікаціях на сторінках газет, журналів, книг , тощо.

3. Опрацювати постанову Ради Міністрів СРСР про будівництво Кременчуцької ГЕС від 25 березня 1954 року.

4. За можливості, відвідати Чорнобаївський архів , з метою пошуку документів , які залишилися з часів переселення.

5. Взяти інтерв'ю в очевидців подій (зняти на відеокамеру, щоб пізніше можна було змонтувати документальний фільм)

6. Знайти світлини хат, дворощ, адміністративних будівель, церкви, школи , а також фото жителів села Митьки.

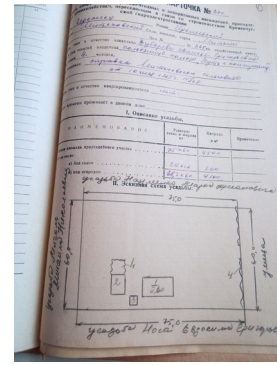
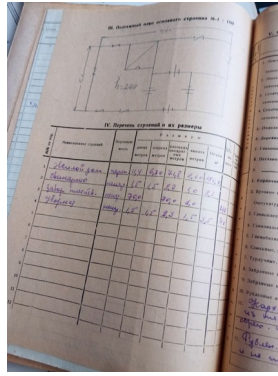
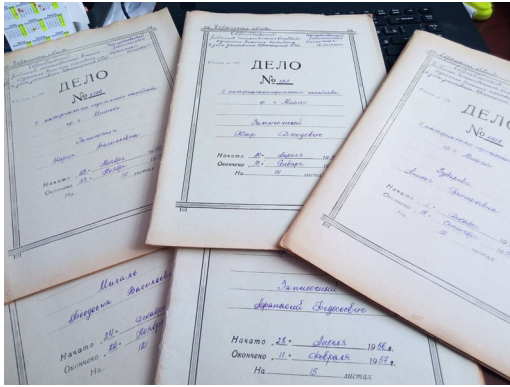
7. Створити спільноту в соцмережі де розмістити впорядковану інформацію про історію села Митьки від виникнення і до переселення , опублікувати спогади очевидців про переселення села , створити фотогалерею.

8. Подарувати запис інтерв'ю зі свідченнями очевидців переселення Чорнобаївському музею.

9. Написати цикл статей про переселення села Митьки із зони затоплення Кременчуцьким водосховищем до районної газети.

IV Реалізація проєкту

Спочатку ми опрацювали наявну у шкільному музеї інформацію про затоплення і переселення села Митьки до хутору Павленки, та утворення села Новоукраїнка, в якому ми зараз проживаємо, здійснили пошук інформації в інтернеті, публікаціях на сторінках газет, журналів та книг, опрацювали доступні нам документи того періоду та зібрали фотоматеріали.

(Документи, знайдені у Чорнобаївському архіві. 1956-1957рр.)

(Стаття Марії Приліпко, історики та краєзнавиці Чорнобаївщини під назвою “Були Митьки, стала Новоукраїнка”)

Потім ми ознайомилися з напрацюваннями та думками сучасних науковців про затоплення Подніпров'я та переселення більш як 200 поселень на Черкащині. Ми переглянули інтерв'ю за участю доктора історичних наук ,

професора Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Анатолія Георгійовича Морозова, який говорив про те, що затоплення таких великих територій було не виправданим, це було зроблено з метою економії коштів і ніхто не переймався власне людьми, які були змушені покинути рідні домівки та переїжджати. Ми були вражені тим, що переселення відбувалося порівняно недавно, проте матеріалу для вивчення цього питання збереглося не так багато. Це наштовхнуло нас на думку, що радянська влада не була зацікавлена у збереженні історичної пам'яті про цю подію.

Важливими для нашої роботи були і свідчення очевидців переселення. На наше прохання про дачу інтерв'ю відгукнулися семеро односельців : Запісочна Ніна Явтухівна, Цапля Михайло Іванович, Мигаль Іван Іванович, Запісочний Василь Петрович, Запісочна Ганна Афанасіївна, Науменко Ганна Іванівна та Мацак Марія Назарівна. І за це ми їм безмежно вдячні. За фінансової підтримки

нашого земляка, краєзнавця Василя Калашника була здійснена відеозйомка наших розмов з респондентами.

Приємно, що Василь Калашник, відгукнувся на наше запрошення прийти до школи і розповісти про свої дитячі спогади та поділитися своїми напрацюваннями з теми переселення <https://www.youtube.com/watch?v=fTUlsd-4AZw>

Нам вдалося зібрати і впорядкувати велику кількість матеріалів, а саме :

- дослідили історію створення села Митьки та хутора Павленки (багато інформації почерпнули із напрацювань історика Марії Приліпко);
- дослідили, як відбувалося переселення Митьок до Павленок та їх об'єднання в село Новоукраїнку;
- опрацювали документи : оціночні акти дворищ жителів села Митьки, згідно яких держава давала допомогу сім'ям переселенців (документи виявлені під час роботи в Чорнобаївському архіві)<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1069805957134868&set=gm.234706495474715> ; инвентаризационные карточки строений, сооружений, фруктово-ягодных и декоративных насаждений, принадлежащих домохозяйствам, переселяемым в связи со строительством Кременчугской ГЭС; подсобные расчетные ведомости для определения стоимости переноса строений; расчет затраты на наем временных квартир и путевые расходы; сводные ведомости; предупреждения о переселении;

- здійснили запис спогадів переселенців;

- зібрали фото жителів Митьок (найдавніше фото датується 1890

роком)[https://www.facebook.com/photo/?](https://www.facebook.com/photo/?fbid=1071011527014311&set=gm.235906378688060)

[fbid=1071011527014311&set=gm.235906378688060](https://www.facebook.com/photo/?fbid=1071011527014311&set=gm.235906378688060) ; також нам вдалося знайти унікальне фото митьківської церкви;

Зібраною інформацією ми поділилися із Чорнобаївським краєзнавчим музеєм та поповнили фонд нашого сільського музею.

В рамках роботи над проектом ми намагались з'ясувати ставлення людей до переселення, та чи схвалювали люди рішення влади про затоплення Подніпров'я, з метою будівництва ГЕС на Дніпрі. Примітно, що більшість опитаних нами людей відповідали, що переселенцям довелося заплатити занадто велику ціну і це є справжнім злочином проти українців , хоча були і протилежні думки.

Результати опитування , щодо ставлення людей до переселення мають такий вигляд:

80% - вважають затоплення українського Подніпров'я, та знищення старовинних , заснованих козаками сіл злочином;

17% - вважають затоплення необхідністю, задля подолання енергетичних проблем;

3% - ніколи не задумувалися про затоплення сіл, задля будівництва ГЕС.

Ми переконані, що події 1956 -1959 рр. ще потрібно вивчати і переосмислювати.

V. Оприлюднення результатів

Відеоінтерв'ю, за участю наших односельців, які були очевидцями переселення, були опубліковані на каналі YouTube

https://www.youtube.com/channel/UCvxBVV_DvUp7uqqaWMYDBTg

З метою поширення зібраної нами інформації було створено спільноту у мережі фейсбук з одноіменною назвою “Кременчуцьке водосховище: незатоплена пам'ять митьківчан” <https://www.facebook.com/groups/234679352144096>. Приємно, що вже після перших публікацій ми почали отримувати схвальні відгуки односельців. Слова підтримки від жителів Новоукраїнки надзвичайно важливі для нас, адже завдяки їм приходить розуміння, що наша команда рухається у правильному напрямку і справа, яку ми робимо важлива і потрібна. Також, нам дуже приємно, що учасники спільноти не просто читають наші пости, а і активно їх коментують та публікують світлинами зі своїх сімейних архівів.

Ми розуміємо, що не в усіх, а особливо у людей похилого віку, є доступ до мережі інтернет, тому вирішили висвітлити результати нашого пошукового проєкту на шпальтах районної газети “Родина”. Перша стаття про роботу над проєктом вийшла друком 20 січня 2022 року. Плануємо написати цикл статей в яких опишемо спогади переселенців.

Для учнів 8 — 9 класів був проведений захід у формі імерсивного театру. Учасники театру зачитували листи митьківчан про своє село, спогади про його знищення під водами Дніпра та своє ставлення до цієї події.

VI. Підбиття підсумків

Під час роботи над проєктом учні:

- навчилися збирати та аналізувати інформацію;
- опрацьовувати історичні джерела : документи, фото, літературу;
- брати інтерв'ю;
- писати статті в ЗМІ;
- проводити соціопитування;
- усвідомили власну причетність до історії рідного краю;
- навчилися брати участь у житті сільської громади, займати активну життєву позицію.
- презентувати свою роботу.

Що вдалося найкраще?

Пишаємося тим, що змогли зняти на відео інтерв'ю зі свідками переселення. Знаємо, що були “ляпи”, але ці відеозаписи дуже важливі для збереження історичної пам’яті нашого села.

Що далось найважче?

Виникли труднощі при опрацюванні документів, а особливо давніх.

(“ Генеральное следствие о маетностях Переяславскаго полка (1729-1731 г.), метричні книги);

- Непросто було знайти кошти для здійснення відеозйомки.

Над чим ще потрібно працювати?

Прийшли до думки, що було б добре зняти документальний фільм про переселення Митьок. Також, хотілося б зробити макет села. Тому у нас попереду ще чимало роботи.

Висновки

В історії України є багато трагічних сторінок : втрата Української народної республіки, голодомори, жахливі репресії комуністичного режиму, Друга світова війна, участь у Афганській війні, Чорнобиль... На цьому кривавому тлі будови соціалізму мають для багатьох наших співвітчизників досить привабливий вигляд - як періоди конструктиву і творення.

Але будівництво Кременчуцької ГЕС стало просто іншою формою знищення потенціалу нації, стиранням цілого пласту, одного з найпотужніших і найдавніших, її культури, історичної пам'яті, одвічних природних зв'язків. Затоплено 186 населених пунктів, майже 200 тис. га родючого чорнозему, 47 тис. га вікових лісів, майже тисячу кілометрів автомобільних доріг та близько 4 тис. різноманітних будівель.

Гігантоманія, кар'єрні амбіції вищого керівництва призвели до колосальних і невинуватих моральних та матеріальних втрат. Радянська влада абсолютно не рахувалася з думками, почуттями та інтересами жителів затоплених сіл, переселивши їх на чужі землі, та назавжди поховала під тонами води малу батьківщину переселенців, колыску української нації — Подніпров'я.

Село, в якому ми проживаємо зветься Новоукраїнкою. Це порівняно молоде село утворене шляхом об'єднання села Митьки, переселеного із зони

затоплення Кременчуцьким водосховищем та хутора Павленки в кінці 50-х років минулого століття. Тоді селу, яке підлягало затопленню, вже виповнилося 330 років, його історію творило 15 — те чи 16 — те покоління.

За 20 кілометрів від Чернобаю відміряли у степу чималий шмат землі. Сюди було заплановано переселити близько 300 дворів. А це ж і вдови, і пенсіонери, і німечні люди. Ніхто не запитував у митьківчан про те, чи бажають ті переселитися. Просто вручали повідомлення про виселення, попередньо оцінивши дворища, для виплати матеріальної допомоги. Проте, тих коштів катастрофічно не вистачало. Тож багато людей шукали кращої долі по різних селах України, лиш би не будувати хати заново. Тому роз'їхалися колишні односельці всією Україною, і більшість вже ніколи не зустрілися.

Окремою трагедією було перенесення могил рідних людей. Важко уявити, що переживає людина, коли доводиться викопувати труну матері, батька, сина чи дочки, або ж іншої близької людини. А багато могил так і залишилися там навіки.

Жорстокі правителі навіть не дозволили людям дати назву своєму селу. Не радячись ні з переселенцями, ні з павленчанами село назвали Новоукраїнкою.

Хоча пройшло уже багато років, і уже піднялися дерева та різні насадження. Не проходять у селян великі душевні болі. Там, під товщею води, залишилися рідні поля, сади, могили предків, молодість людська та тепло батьківських домівок.

Література

1. Гнидаш И. В. Кременчугская ГЭС. Очерк о строительстве и пуске станции (1954–1960 гг.). Харків: Видавництво Харківського університету, 1968. 162 с.;
2. Євселевський Л., Пустовіт П. Кременчуцька ГЕС. Харків: Прапор, 1967. 50 с.;
3. Левицкий В. И. Светловодск: путеводитель. Днепропетровск: Промінь, 1981. 96 с.;
4. Приліпко М. , Чернобаївщина. Велична історія рідного краю. Черкаси, 2008. 538 с.;
5. Приліпко М., Чернобаївщина. Нариси історії населених пунктів. Черкаси, 2014, 565 с.;
6. Чепурний В., Судакова Н., Зубко Р. Світловодськ: історично-публіцистичний нарис: літературно-художнє видання. Світловодськ: НВМП “Рубікон”, 2004. 65 с.;
7. Энергетическое строительство. Сборник посвящен строительству Кременчугской гидроэлектростанции. Вып. 23. Москва; Ленинград: Государственное энергетическое издательство, 1961. 156 с. та ін

Додатки

1. Переселенці на новому місці (с. Новоукраїнка)

Верхній ряд (зліва направо) : Полатайло Петро Григорович, Полатайло Євдокія Харитонівна, Гавриш Марія Володимирівна , Тарандушка Марія Михайлівна, Науменко Марія, Тарандушка Іван. Знизу: Науменко Дмитро Якимович, Гавриш Іван Сидорович, Науменко Іван Михайлович, Науменко Павло Михайлович на руках Науменко Ніна Іванівна. 1961 рік.

2. Застілля після мазання сараю у Цяплі Галини Федосіївни.

На фото: Пономаренко Валентина Степанівна, Записочна Ніна Явтухівна, Гриценко Палажка Костівна, Пономаренко Єфросинія Дем'янівна, Гриценко Тетяна Іванівна, Квач Федір Омелянович . 1957 рік.

3. Фото із сімейного архіву Записочної Ніни Явтухівни.

На першому фото - Записочна Ніна Явтухівна; на другому (зліва направо) — Записочна Ніна Явтухівна з братом Іваном та сестрою Катєю; Записочна Ніна Явтухівна з мамою. С. Митьки

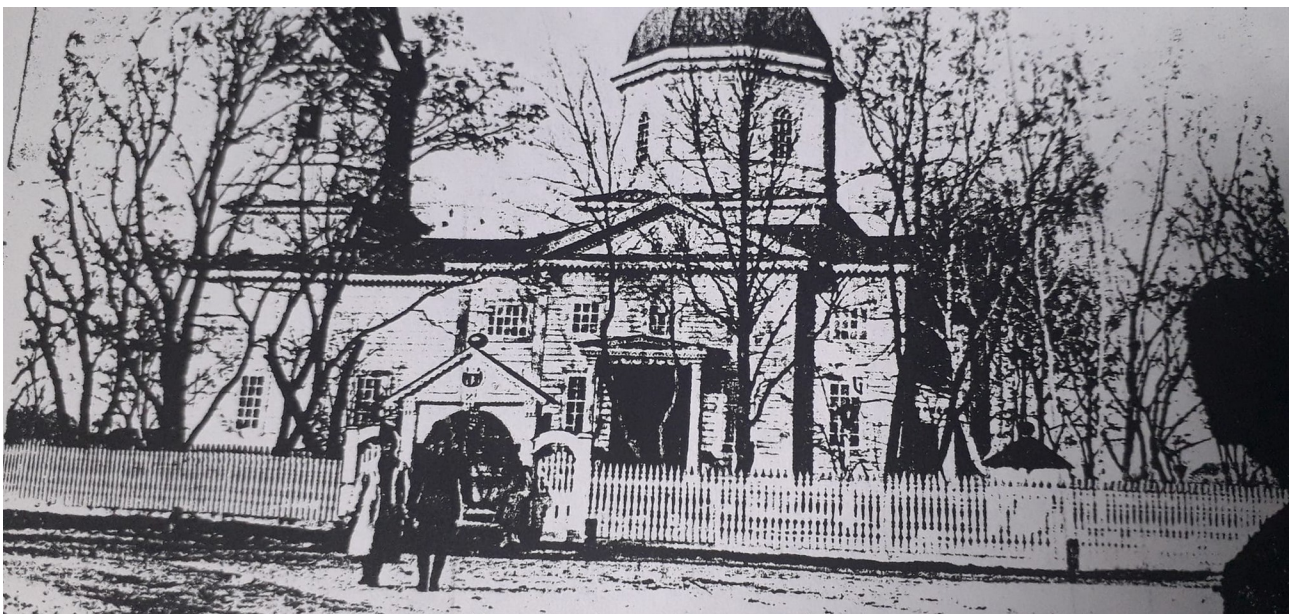
4. Фото із сімейного архіву Василя Калашника

5. Церква Покрови Пресвятої Богородиці в с. Митьки , Іркліївського району. Побудована 1895-1897рр. Закрита з 1932 по 1942 рік, в цей період у ній був сільський клуб.

(фото знаходиться у сільському музеї)

6. На передньому плані : у центрі Марія Йосипівна Котляревська, зліва - її сестра Єлизавета, праворуч - митьківський дяк Трифілій Андреевич Орда. Позаду стоять подружжя Галенків із Хреститилевого. Олексій Галенко - козак, георгіївський кавалер, учасник російсько-турецької війни. Фото зроблене у Черкасах Ф.Логиновичем 14 січня 1890 року. Дяк Трифілій мав звання "почетного громадянина" , бо прослужив у митьківській церкві понад 50 років.

